

Siyaset Bilimi

Halis Çetin

Episteme

Siyaset Bilimi

Halis Çetin

ISBN: 978-625-9888-29-3

Episteme Yayınları® | 19
9. Baskı: Eylül 2024; 1-8. Baskı: Orion Kitabevi

© 2024, Halis Çetin
© 2024, Episteme Yayınları®

Bu eserin tüm hakları Episteme Yayınları'na aittir. Tamamı veya herhangi bir bölümü çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevi, bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında hukukî takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Editörü: Emre Turku
Redaksiyon: Agah Zahit Aydın
Grafik-Tasarım: Turku Ajans

Baskı: Sayfa Basım
Adres: Tevfik İleri Mahallesi, Emek Caddesi, Polat Sk. No: 2, 06145 Pursaklar / Ankara
Telefon: (312) 394 83 94 | *Sertifika No:* 77079

Adres: Karacaören Mahallesi 1577. Sokak, 9/13 Altındağ/Ankara
info@episteme.com.tr | *www.episteme.com.tr* | *Sertifika No:* 48564

Halis Çetin

1969 yılında Sivas'ta doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu (1993). Cumhuriyet Üniversitesinde Yüksek Lisans (1996), Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde Doktora yaptı (2001). 2005 yılında "Siyasal Düşünceler" alanında Doçent, 2011 yılında Profesör oldu. Halen Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarını sürdürmektedir.

Siyaset Bilimi, Siyasal İdeolojiler ve Siyaset Felsefesi alanlarında çok sayıda makale ve kitap yazan Çetin'in yayınlanmış kitapları şunlardır:

İnsan ve Siyaset: Siyasetin Psikolojik Temelleri (Siyasal Kitabevi: 2003); Modernleşme ve Türkiye'de Modernleştirme Krizleri (Siyasal Kitabevi: 2003); Türk Toplum Sözleşmesi: Siyasetin Sosyolojik Temelleri (Lotus Yayınları: 2004); Çağdaş Siyasal Akımlar (Orion Yayınları: 2007); Cumhur ve Başkanı: Kral Çıplak, Halk Çırılçıplak (Orion Yayınları: 2007); Modernleşme Krizi: İdeoloji ve Ütopya Arasında Türkiye (Orion Yayınları: 2007); Totaliter Soylu Gelenek (Kadim Yayınları: 2010); Siyaset Bilimi (Orion Yayınları: Edit: 2011) ve Korku Siyaseti ve Siyaset Korkusu (İletişim Yayınları: 2012); Kişisel Kolektif ve Evrensel Tanrı Kompleksi I- II- III Cilt (Kadim Yayınları: 2014); Türk Siyasal Hayatı I- VII Cilt (Orion Yayınları: 2016); Siyaset Psikolojisi (Orion Yayınları: 2016), Büyülü Gerçeklik (Kadim Yayınları: 2016), Türk Siyasal Hayatında Krizler Kahramanlar ve Hainler (1-7 cilt) (Orion Yayınları: 2016), İktidarın Mülkiyeti ve Mülkiyetin - İktidarı Tarihsel İnşaa Cilt I, İktidarın Mülkiyeti ve Mülkiyetin İktidarı İdeolojik - İnşaat Cilt II (Kadim Yayınları: 2020); Türk Toplum Sözleşmesi - Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Kültür Birinci Cilt Yazılı Ata Yasalar: Orhon Abideleri ve Siyasetnameler (Kadim Yayınları: 2021), Türk Toplum Sözleşmesi - Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Kültür İkinci Cilt Sözlü Ana Yasalar: Atasözleri ve Nasreddin Hoca Fıkraları (Kadim Yayınları: 2021), Türk Toplum Sözleşmesi - Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Kültür Üçüncü Cilt Yaşayan Ama Yasalar: Yaralı Akıllar ve Yamalı Ahlâklar (Kadim Yayınları: 2021); İdeoloji ve Modern İdeolojiler (Orion Yayınları: 2022); Pragmata Siyaset Üçgeni Pragmatizm-Cilt 1 (Kadim Yayınları: 2022), Pragmata Siyaset Üçgeni Popülizm-Cilt 2 (Kadim Yayınları: 2022), Pragmata Siyaset Üçgeni Konformizm-Cilt 3 (Kadim Yayınları: 2022), Pragmata Siyaset Üçgeni Zygmunt Bauman-Cilt 4 (Kadim Yayınları: 2022). Devlet Akıllı 1-2-3 (Kadim Yayınları: 2023). Türk Devlet Akıllı: Vesayet Tanzimi (Cilt 1) (Episteme Yayınları: 2024). Türk Devlet Akıllı: Velayet Tahkimi (Cilt 2) (Episteme Yayınları: 2024)

İÇİNDEKİLER

Sunuş	1	KAYNAKLAR	94
1. SİYASET	16	ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER	96
A. KAVRAM OLARAK SİYASET	18	3. DEVLET	98
B. SİYASETİN ANLAMI VE ALANI	19	A. DEVLET NEDİR?	100
1. Devlet Yönetimi ve İktidar Mücadelesi Olarak Siyaset	22	1. Toplum Sözleşmesi Kuramları	106
2. Güç ve Değer Dağıtımı Olarak Siyaset	23	2. Toplum Sözleşmesi Karşıtı Kuramlar	111
3. Yönetim Sanatı Olarak Siyaset	24	3. Çatışmacı Kuramlar	114
4. Bir Kötülük Kaynağı ve Aracı Olarak Siyaset	25	B. DEVLETİN TARİHİ	116
C. MESLEK OLARAK SİYASET VE AHLÂK	27	1. Erken Devlet Tartışmaları	117
D. SİYASETİN BİLİMSEL NİTELİĞİ	30	2. Antik Yunan Kent Devleti: Polis	118
1. Siyaset Felsefesi, Siyaset Teorisi ve Siyaset Bilimi	32	3. Merkezi İktidarın Yokluğu: Feodalite	120
E. SİYASETİN TOPLUMSAL TABANI	34	4. Modern Devlet	122
F. SİYASET BİLİMİNİN TARİHÇESİ	35	C. SİYASAL İDEOLOJİLERDE DEVLET TEORİSİ	128
1. Eski Yunan'da Siyaset	35	1. Liberalizm	129
2. Orta Çağ'da Siyaset	37	2. Sosyalizm	132
3. Modern Siyaset	39	3. Muhafazakârlık	136
KAYNAKLAR	45	4. Anarşizm	139
ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER	45	5. Faşizm	141
2. SİYASAL İKTİDAR VE MEŞRUIYET	48	KAYNAKLAR	143
A. SİYASAL İKTİDAR	50	ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER	145
1. Siyasal İktidarın Kavram Seti: Güç, Etki, Otorite ve Devlet	53	4. SİYASAL İDEOLOJİLER	146
2. Egemenlik	54	A. İDEOLOJİ NEDİR?	147
B. MEŞRUIYET	59	B. İDEOLOJİLERİN İŞLEVLERİ	151
C. SİYASAL İKTİDARIN MEŞRUIYET KAYNAKLARI	63	C. SİYASAL İDEOLOJİLER	153
1. Klasik Meşruiyet Kaynakları	64	1. Liberalizm	153
2. Modern Meşruiyet Kaynakları	73	2. Sosyalizm	164
D. İKTİDAR VE MEŞRUIYET TİPOLOJİLERİ	87	3. Milliyetçilik	182
1. Weber'in Otorite ve Meşruiyet Tipolojisi	87	4. Anarşizm	199
2. David Easton'da Meşruiyet Kaynakları	88	5. Muhafazakârlık	207
E. MEŞRUIYET KRİZİ	89	D. DİĞER İDEOLOJİK GELENEKLER	217
		1. Feminizm	217
		2. Ekolojik Düşünce ve Çevrecilik	222

KAYNAKLAR	227
ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER	229

5. DEMOKRASİ 230

A. DEMOKRASİ TANIMINA FARKLI YAKLAŞIMLAR

231

B. DEMOKRASİNİN TARİHSEL MİRASI: ANTİK YUNAN

234

C. MODERN DEMOKRASİ

237

1. Düşünsel Temeller 237
2. Tarihsel Gelişim 243

D. DEMOKRASİNİN TEMEL DEĞERLERİ 251

1. Halk Egemenliği 251
2. İnsan Hakları 252
3. Hukukun Üstünlüğü 252
4. Muhalefet 254
5. Denetim 254
6. Açık Toplum 255
7. Özgürlük 256
8. Eşitlik 256
9. Barış 256
10. Çoğulculuk 257

E. DEMOKRASİ ELEŞTİRİLERİ

259

F. DEMOKRASİNİN İKİ YAYGIN TÜRÜ: LİBERAL DEMOKRASİ VE SOSYAL DEMOKRASİ

263

G. ALTERNATİF DEMOKRASİ ARAYIŞLARI 267

1. Katılımcı Demokrasi 267
2. Yerel Demokrasi 268
3. Müzakereci Demokrasi 270
4. Radikal Demokrasi 271
5. Kapsayıcı Demokrasi 273

H. DEMOKRASİ VE CUMHURİYET İLİŞKİSİ 274

İ. TÜRKİYE'DE DEMOKRASİ

279

KAYNAKLAR

285

ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER

286

6. İNSAN HAKLARI 288

A. GİRİŞ

289

1. Terminoloji 289
2. Hak Kavramı 291

B. İNSAN HAKLARININ TANIMI

292

1. Nitelikleri 292
2. Amacı ve İşlevi 303

C. İNSAN HAKLARININ İÇERİĞİ

306

1. İki Temel Değer 309
2. Çekirdek Hak 320

D. İNSAN HAKLARININ TEMELLERİ ... 324

1. Keşif Olarak İnsan Hakları 324
2. İcat Olarak İnsan Hakları 328

E. İNSAN HAKLARININ KORUNMASI .. 331

1. Yapısal Koruma 331
2. Stratejik Koruma 334

F. İNSAN HAKLARI VE DEMOKRASİ ... 337

KAYNAKLAR

342

ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER

344

7. SİYASAL SİSTEMLER 346

A. SİSTEM KAVRAMI

347

B. SİYASAL SİSTEM NEDİR?

350

C. SİYASAL SİSTEMLERİN SINIFLANDIRILMASI

353

D. SİYASAL SİSTEMİN SOSYOLOJİK BOYUTU

354

1. Gelişme Dışı Kalan Toplulukların Sistemleri 355
2. Gelişmekte Olan Toplulukların Sistemleri 357

E. SİYASAL SİSTEMİN KURUMSAL AKTÖRLERİ: HÜKÜMET SİSTEMLERİ .. 358

1. Kuvvetler Birliğine Dayanan Sistemler 360
2. Kuvvetler Ayrılığına Dayanan Sistemler 363

F. YÖNETEN - YÖNETİLEN İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA SİYASAL SİSTEMLER ... 369

1. Demokratik Sistemler 369
2. Demokratik Olmayan Sistemler 373
- a. Totaliter Sistemler 373

KAYNAKLAR

380

ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER

381

8. SİYASİ PARTİLER, SİYASİ KATILIM VE PROPAGANDA 382

A. SİYASAL PARTİLER

383

1. Siyasal Partilerin Tanımı 383
2. Siyasal Partilerin İşlevleri 385
3. Siyasal Parti Tipleri 388

B. PARTİ SİSTEMLERİ

392

1. Yarışmacı Parti Sistemleri 393
2. Yarışmacı Olmayan Parti Sistemleri 395

C. SEÇİMLER VE SEÇİM SİSTEMLERİ ... 396

1. Seçim Sistemleri	398
2. Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri	402

D. SİYASAL KATILMA 408

1. Siyasal Katılmanın Tanımı ve Türleri	408
2. Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler	409

E. PROPAGANDANIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ 412

1. Propagandanın Tanımı ve Özellikleri	412
2. Propaganda Araçları ve Yöntemleri	414

KAYNAKLAR 415

ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER 416

9. SİVİL TOPLUM VE BASKI GRUPLARI 418

A. SİVİL TOPLUM 419

1. Sivil Toplum Kavramına İlişkin Yaklaşımlar	420
2. Sivil Toplum ve Kamusal Alan	426
3. Sivil Toplum Örgütleri	431
4. Küreselleşen Dünyada Sivil Toplum: Global Sivil Toplum	434
5. Demokratikleşme ve Sivil Toplum	436
6. Kamu Yönetiminde Yönetişim ve Sivil Toplum	442
7. Türkiye’de Devlet- Sivil Toplum İlişkisi	445

B. BASKI GRUPLARI 450

1. Baskı Grupları ve Siyasal Partiler	451
2. Baskı Grubu Türleri	454
3. Baskı Gruplarının Kullandıkları Yöntemler	457
4. Baskı Grupları ve Demokrasi	459

KAYNAKLAR 461

ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER 464

10. BÜROKRASİ 466

A. BÜROKRASİ NEDİR? 467

B. BÜROKRASİNİN YAPISI, İŞLEVLERİ VE ÖZELLİKLERİ 471

C. BÜROKRASİ TEORİLERİ 474

1. Rasyonel Devletin Doğuşu: Hegel ve Bürokrasi Teorisi	474
2. Bürokrasinin Sınıfsal Açıklaması: Marksizm ve Bürokrasi	476
3. Bürokrasinin Sosyolojik Açıklaması: Weber ve Bürokrasi Teorisi	478
4. Bürokrasinin Ekonomik Açıklaması: Kamu Tercihi Teorisi	482

D. BÜROKRASİNİN OLİGARŞİK EĞİLİMLERİ 484

1. Mosca ve “Yönetici Sınıf” Teorisi	484
2. Michels ve “Oligarşinin Tunç Kanunu”	485
3. Burnham ve “Yönetmel (Managerial) Devrim” Teorisi	486

E. BÜROKRASİNİN TEORİK ELEŞTİRİLERİ 488

1. Weber’in Bürokrasi Teorisine Yöneltilen Eleştiriler	488
2. Liberal Düşüncede Bürokrasi Eleştirisi	490
3. Marksist / Sosyalist Düşüncede Bürokrasi Eleştirisi	492

F. BÜROKRASİNİN GÜCÜ 495

G. BÜROKRATİK OTORİTERYANİZM . . . 500

H. BÜROKRASİ-SİYASET İLİŞKİSİ 504

I. BÜROKRASİ- DEMOKRASİ İLİŞKİSİ . . 507

K. BÜROKRASİYİ DENETLEMİYOLLARI 511

KAYNAKLAR 519

ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER 521

11. POLİTİK KÜLTÜR VE İLETİŞİM 522

A. POLİTİK KÜLTÜRÜN KURAMSAL TARİHİ 524

B. POLİTİK KÜLTÜRÜN TANIM KATEGORİLERİ 528

1. Nesnel (Objective) Kavramlaştırma	530
2. Psikolojik/Öznel (Subjective) Kavramlaştırma	530
3. Bulgusal (Heuristic) Kavramlaştırma	531
4. İşlemsel-Kapsayıcı (Comprehensive) Kavramlaştırma	532

C. POLİTİK KÜLTÜR TEORİSİNİN İNCELEME ALANI 533

D. POLİTİK KÜLTÜR TİPOLOJİLERİ . . . 534

1. Mahalli/Yöresel (Parochial) Politik Kültürler	535
2. Uyrakluk/Tabi (Subject) Politik Kültürler	535
3. Katılımcı (Participant) Politik Kültürler	536
4. Yurttaş Kültürü (Civic Culture)	537

E. POLİTİK KÜLTÜRE BİÇİM VEREN TEMEL UNSURLAR 539

1. Tarih	539
2. İnanç Sistemi (Din)	541
3. Siyasal Toplumsallaşma	544

F. POLİTİK KÜLTÜR VE YENİ TOPLUMSAL HAREKETLER 547

G. POLİTİK KÜLTÜR VE İLETİŞİM 552

1. Liberal Yaklaşım 555
2. Eleştirel Yaklaşım 556

H. TÜRKİYE'DE POLİTİK KÜLTÜR VE İLETİŞİM 559

1. Türk Politik Kültürüne İlişkin Birkaç Tespit 559
2. Politik Kültür ve Medya İlişisine Kısa Bir Bakış 562

KAYNAKLAR 565**ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER 566****12. ULUSLAR VE MİLLİYETÇİLİKLER 568****A. ULUS 570**

1. Ulusu Oluşturan Unsurlar 573
2. Ulus İnşa Süreci (Nation-Building) 577

B. MİLLİYETÇİLİK 579

1. Milliyetçilik Türleri 581
2. Milliyetçiliğin Doğuşu: Batılı ve Doğulu Milliyetçilikler 583
3. Etnisite ve Ulusal Kimlik 588
4. Milliyetçilik ve Ulus Devletin Geleceği 594

KAYNAKLAR 601**ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER 603****13 KÜRESEL SİYASET 604****A. KÜRESEL SİYASET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER 605**

1. Uluslararası İlişkilerin Temel Özellikleri 605
2. Uluslararası İlişkiler Teorileri 606

B. KÜRESEL SİYASETİN AKTÖRLERİ . . . 618

1. Devletler: Modern Devletten Postmodern Devlete 618
2. Hükümetler-Arası Örgütler 621
3. Hükümet-Dışı Örgütler 627
4. Çokuluslu Şirketler 628
5. Ulus-Ötesi Suç Örgütleri 629
6. Bireyler 630

C. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE KÜRESEL SİYASET 631

1. Küreselleşme Kavramı, Aktörleri ve Boyutları 631
2. Küresel Yönetişim 636

KAYNAKLAR 638**ÖĞRENCİLERE ÖNERİLER 639**

Sunuş

Siyaset, insanın kendini tarih, toplum ve siyasa içerisinde var kılma mücadelesinin en önemli aracıdır. Siyaset olmadan, insanın kendini gerçekleştirebilme imkânı oldukça azdır. Siyasetin temel sorununu teşkil eden, insanın iktidar arayış kaygısı çözümlenmeden siyaset ve onunla ilgili sorunların çözülemeyeceği bir gerçektir. İnsanı anlamaksızın siyaset ve iktidar ilişkileri anlaşılamaz. Siyaset, bir yandan toplumun ne adına yönetileceği sorusuna cevap verirken, diğer yandan nasıl ve kim tarafından bu yönetimin gerçekleştirileceğini belirler. Siyasal alan, iktidarın kaynaklığı konusundaki çatışmaları, bu çatışmalar ile doğan güç kullanımını, bu gücün hangi temel yasalar ile meşru kabul edileceğini ve toplumsal düzenin nasıl kurulacağını ve yönetileceğini belirleme alanıdır. Siyaset, aslında, tüm siyasa ve onun ilişkilerinin belirlendiği temel düzlemdir ki; iktidar, meşruiyet, şiddet, otorite, itaat, düzen, siyasal ve toplumsal yapılar onun içerisinde. Bu yapı içinde siyasal ilişkiler, insanların tutum ve davranışlarının yol göstericiliğinde; ya 'karar verme' sorunu, ya 'çıkar' çatışması ya da bir grubun veya sınıfın diğer grup ve sınıflar üzerindeki 'hakimiyet' arayışıdır.

Siyasetin bireysel yaşam alanı, iktidar hırısıdır. İktidar, gücü elde etme yeteneği, başkalarına istediğini yaptırabilme otoritesi, otoritenin uygulanması için zor kullanma ve müdahale etme yetkinliğine sahip olmayı ifade eder. İktidar, gerek bir etki, gerek eşitsiz güç ilişkilerine dayalı bir zor ve müdahale alanı, gerekse toplumu düzenleme hak ve yetkisini ifade etsin, iktidar ve itaat (yöneten-yönetilen) olarak iki taraf halinde ortaya çıkan ilişki biçiminin mutlak anlamda kendisini kabul edilebilir bir nedene/yasaya/ilkeye/siyasete dayandırması gerekir. Bu olmadan siyasal iktidarın zoru terörü, müdahalesi şiddeti, yasası zulmü ifade edecektir ki, yüz yüze kalacağımız şey de siyaset değil despotizm olacaktır. Siyaset, özü itibarıyla bireyden iktidara ve iktidardan bireye olmak üzere çift yönlü bir ilişki ve etkileşim sürecidir. Siyaset, siyasal ilişki yasaları-

nın toplumsal alanlara girmesini sağlarken oluşturduğu dil, kullandığı söylem, yarattığı sembolik ve mitolojik evren, üretilen toplumsal hiyerarşi ile bireysel dünyanın da etkilenmesine neden olur. Hayatın anlamlandırılması ve doğrulanması ihtiyacının karşılanması; amaca uygun objektifleştirilmiş bir dil ve söylem sistemi sunması; bireysel söylemlerin var olan toplumsal normlara uydurulması; sembolik evrenler kurulması; kurumsal düzenin somutlaştırılması hep siyasetin bu alanı içerisinde gerçekleşir. Bireyler de kendi çıkarları, akılları, duyguları, inançlarından kaynaklanan arzu, talep ve beklentilerini iktidar alanına aktarır. Siyasa olarak adlandırılan bu alanda, bireylerin ve iktidarın karşılıklı ilke ve beklentileri arasında konsensüs aranır. Siyasanın bu iki olgusu arasındaki uyum derecesi, nihayetinde siyasetin nitelik ve meşruiyet derecesini gösterir. Uyum arttıkça siyaset, uyum azaldıkça despotizm güçlenir.

Modern siyaset, meşruiyet sorununu pratik alana indirmiştir. Dinsel, geleneksel, metafiziksel ve mitsel kökenler yerine fiziki gerçeklerin belirleyiciliğinde siyasal iktidarın meşruiyetini oluşturmaya çalışmıştır. Bu bağlamda modern siyaset, Tanrı yerine insanı, gelenek yerine kuralları, metafizik amaçlılık yerine fiziki araçlılığı, mitolojiler yerine kurumları, karizma yerine bireyi siyasal iktidarın meşruiyet kaynakları olarak ilan etmiştir. Uzun tarihsel evrimden sonra, günümüzde siyaset; halkın yönetime etkin katılımı, farklı düşüncelerin özgürce ifadesi, örgütlenmesi ve temsili, düşünce özgürlüğü, çoğunluğun yönetimi ve azınlığın haklarının korunması, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması ve hukukun üstünlüğü şeklinde özetlenebilecek bir dizi ilkenin çerçevesini oluşturmaktadır. Siyaset teorisinin modern dönüşümü, siyasal iktidarın meşruiyet kaynağının (niçin yönetim?) toplum sözleşmesi ile devletten ve devleti oluşturduğuna inanılan subjektif değerlerden (din, gelenek, soy, karizma) alınıp topluma veya bireye verilmesidir. Toplumun ne olduğu sorusu “siyaset” tarihinin en önemli sorusudur. Toplum sözleşmesi kuramlarında toplum iki farklı tanımlamayla, daha doğrusu iki farklı amaçla ele alınır: tek tek bireylerden oluşan (atomistik) bir heterojen yapı (Hobbes ve Locke) veya bir, bütün, tek bir homojenik kütle (Rousseau). Birinci tanımda, birey için devlet, ya tüm haklarını devrettiği bir canavar/Leviathan (Hobbes) ya da tüm haklarının teminatı bir hakem (Locke) olarak karşımıza çıkar. İkinci tanımda ise toplum için devlet, genel iradenin somutlaştığı egemen güçtür (Rousseau). Tanımların farklılığı elbette farklı siyaset geleneklerine ve uygulamalarına yol açmıştır,

ama artık soya, dine, mülkiyete, geleneğe, kahramanlığa, şiddete, hileye dayalı yönetim anlayışı yerini toplumsal rızaya ve tek tek bireylerin tercihine dayalı bir sisteme bırakmıştır. Seçme ve seçilme hakkının genelleştirilmesi bu anlamda en önemli atılımdır. Modern siyasetin meşruiyet kaynağı ve alanı, tamamen değişerek geleneksel, dinsel, kişisel ayrıcalıkların yerine toplumu oluşturan tüm bireylerin eşitliği ve özgürlüğü üzerine kurulu bir meşruiyet anlayışı yerleşmiştir. Birey ve bireysel tercihlerin üstünlüğüne olan inanç gereği, bireyin üzerinde egemenlik olgusu olarak başka bir birey (karizma), bir kolektivite (gelenek, ulus, sınıf), bir metasosyal güç (din, mitoloji) ve hepsinden önemlisi bireyi düzenleme iddiasındaki bir hayat kurgusu (ideoloji) reddedilmiştir.

Siyasetin üzerine oturduğu temel ayrışma; yöneten-yönetilen ayrışmasıdır. Siyaset teorileri de siyasal alanın düzenlenmesinde siyasetin üç yapıcı olgusu, amacı ve aracı olarak ele alınabilecek birey, toplum ve devlet arasındaki çatışmalar/buluşmalar üzerinden siyasal sistem kurarlar. Teorilerinin merkezine bu üç aktörden birini oturttukları söylem geliştirirler. Liberalizm bireyi; sosyalizm toplumu; faşizm ise devleti salt amaç edinir. Diğerleri ya bu amaçlılığın araçları olarak dost ya da bu amaçların önündeki engeller olarak düşman ilan edilirler. Siyasal iktidar/devlet de işte tam burada işlev görür; dostların iktidar alanını genişletmek, düşmanların iktidar alanını sınırlamak. Liberalizm; bireyin özgürlük alanını genişletirken, bireyin temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayacak toplum ve devlet zorunluluklarını sınırlandırır. Sosyalizm; siyaseti toplumun birlik ve bütünlüğünü sağlamanın aracı görmesi ve devleti de bunu uygulayacak bir aygıt olarak ele alması nedeniyle, bu amaçları tehdit edecek bireysel özgürlükleri önleyerek bireyin toplumsal fayda içinde yok olmasını sağlar. Faşizmde ise siyaset; bireyin, toplumun ve devletin tek bir bedende (ideoloji/parti/şef) buluşmasını sağlamakla görevlendirilmiştir. Liberalizm, bireyi ve toplumu belirli bir düzen (ilkeler manzumesi) dahilinde şekillendirme misyonunun devlete verilmemesi gerektiğini savunurken, sosyalizm (geçici olarak) ve faşizm devlete bu misyonu yüklemeyi var olamaz. Sosyalizm ve faşizmi, devlete toplumu düzenleme ve şekillendirme görevini yükleyen ve herkesin devlet öznelliği karşısında nesneleşmesini savunan teoriler bütünlüğü oldukları için, siyaset dışı olarak kabul etmek gerekir. Çünkü, siyaset; ister “çıkarların uzlaştırılması faaliyeti” (Crick) olarak dar anlamda; isterse “kimin, neyi, ne zaman, nasıl, elde ettiğini düzenleyen etkinlikler

alanı”, “kaynakların ve değerlerin otorite aracılığıyla dağıtımı” (Lasswell) ve “iktidarı ele geçirmek, paylaşmak, etkilemek savaşı” (Duverger) şeklinde geniş anlamlarda tanımlansın, bireyin ve toplumun önceden belirlenmiş amaçlılıklar ve araçlılıklar dünyası içerisinde deterministik bir var kınışını/yaratılmasını reddeder.

Siyaset, iktidar tarafından belirlenmiş ilişkiler ve kurallar dünyasının gölgesinde var olamaz. Siyaset, toplumsal ilişkileri kişisel eğilimlerin belirlediği, keyfi iktidarın yönlendirdiği, siyasal iktidarın kontrol edilemediği bir süreç değildir. Bu süreç olsa olsa despotizm olur (Minoque). Çünkü siyaset; olasılıklar arasında tercih yapmak, seçim yapmak, hatta her bir bireyin bizzat kendisinin bir olasılık olması/yaratabilmesi durumudur. Siyaset, taraf tutmaktır; tarafların olması ve kendi çıkarlarının gerçekleştirilmesi için ortak belirlenmiş yasalar içinde mücadele etmektir. Taraflar yoksa, siyaset de yok demektir. Tek taraflı belirlenen ilkelere, değerler, sistemler, ideolojiler kısaca tek tanımlı ve tek yönlü adalet kurgulaması siyasetin değil despotizmin göstergesidir. Aksine, siyaset; “adaletin ne olduğuna ilişkin sonsuz halk anlaşmazlığıdır”. Siyaset, tek tek bireylerin hayat/adalet düzenlemesi olduğu, ama bu düzenlemelerin asla devletin diğer bireyleri ve toplumu düzenlemesinin aracı kılmaması gerektiği konsensüsü üzerinde yaşar. Siyaset, farklı adalet düzen(leme)lerin (ideolojilerin) tartışıldığı bir arenadır, tek bir düzenin dayatıldığı değil. Çünkü siyasetin işlevi, bireylerin siyasal iktidar ilişkilerine katılmasıdır, siyasal iktidarın bireylerin ilişkilerine katılması değil. Devlet ve toplum amaçlanarak sürdürülen siyaset geleneğinde, devletin güvenliği, kamu yararı, siyasal istikrar, toplumsal menfaatler gibi müphem kavramlaştırmalar içerisinde bireysel tercihler/adaletler yok edilir. Oysa, birey ve bireysel tercihlerin amaçlandığı siyaset algılamasında; siyasal katılım, konsensüs, bireysel çıkarlar ve temsil olguları toplumsal rıza ve siyasal istikrarın olmazsa olmazı olan meşruiyet ilkeleri kabul edilir. Siyaset, bir yanda toplumun ne adına, hangi ilkelere göre (niçin) yönetileceği sorusuna cevap verirken, diğer yanda kim (nasıl) tarafından bu yönetimin gerçekleştirileceğini belirler. Modern siyasetin bu sorunlara verdiği cevap; demokrasidir. Demokrasi; özgür yarışma ve seçim sistemi, iktidarın kaynaklığı konusundaki çatışmaları, bu çatışmalar ile doğan güç kullanımını, bu gücün hangi temel yasalar ile meşru kabul edileceğini ve toplumsal düzenin nasıl kurulacağını ve yönetileceğini, bireysel tercihler ve toplumsal temsiller ile siyasal istikrarın nasıl sür-

dürüleceğini belirleme sürecidir. Özetle demokrasi, sadece yönetimin/siyasetin nasıllığını (temsil) değil, daha önemli olarak niçinliğini (meşruiyet) belirleme sistemidir. Bu açıdan demokrasinin biri meşruiyet, diğeri de temsil olmak üzere birbirinden ayrılmaz iki boyutu vardır. İlki demokrasinin teorik temellerini, ikincisi ise pratik uygulamalarını anlatır. Demokrasi, siyasal iktidarın “meşru güç kullanma tekeline” (Weber) sahip olma gerekliliğinin toplumsal rızaya dayanması zorunluluğu üzerinde yükselir. Aksi takdirde siyasal iktidarın zoru terörü, müdahalesi şiddeti, yasası zulmü ifade edecektir ve karşı karşıya olduğumuz şey ise meşruiyet ve temsil krizine dönüşecektir. Demokrasinin tek meşruiyet kaynaklığı toplumsal rızadır ve toplumsal rıza bir toplum içinde farklı siyasal ve ekonomik taleplerin ve çıkar birlikteliklerinin (partiler, sivil toplum kuruluşları) olduğu gerçeği üzerine kurulu uzlaşma ve konsensus derecesidir. Bu yüzden demokrasi, bir bütün olarak algılanan toplumun ortak bir amaç içinde ortak bir hedefe götürülmesi iddiası taşıyan liderlik, karizma, geleneksel otorite, dinsel meşruiyet ve resmi ideoloji ile bağdaşmaz. Toplumsal rızanın oluşmasında tek meşruiyet ölçütü olarak bireysel aklı tercih eden demokrasi için bu aklın üstünde hiçbir “Akıl” olamaz. Demokrasi, bireyin aklını tek meşruiyet yasası, bireyin tercihini (seçimini) de tek temsil yasası olarak kabul eder. Demokrasilerde halk (bireyler), kendilerinden ayrı ve bağımsız bir siyasal iktidar meşruiyetine değil, bizzat kendilerinden kaynaklı, kendilerinin tercihinin ürünü bir iktidarla yönetilirler. Son tahlilde siyasal iktidarın meşruiyeti ile toplumsal rızanın temsili aynı şeydir. Demokrasinin üstünlüğü de zaten temsil ile meşruiyetin en geniş oranda ve alanda örtüşmesidir.

Bir siyasal iktidarın meşruiyet derecesi, ona yönelmiş olan rızanın gücüne ve kabul derecesine bağlıdır. Siyaset ile despotizmin farkını belirleyen temel ölçü de budur. Siyasal iktidara itaat derecesi, meşruiyet derecesidir ki bu da toplumsal rızanın niteliğiyle, siyasal iktidarın ikna kapasitesi ile, iktidar ilişkilerinden doğan otoriteye olan güvenle ve halkın istek ve beklentilerinin otorite tarafından cevaplandırılması ile ilgilidir (Apter). Demokrasilerde bu sorunun cevaplandırılması, bireylerin kimlik, bütünleşme ve katılım farklılıklarının siyasal ve sosyal olarak barışçı, adil ve eşit bir şekilde yansıtılması, kurumlaşması ve temsil edilmesi ile gerçekleştirilir. Sonuçta ise temsilin doğurduğu toplumsal rıza siyasal meşruiyete/siyasete dönüşmüş olur. Siyaset; ister insanların doğalarından gelen farklılıklar, tercihler ve taraflılıklar, isterse toplumsal, sınıfsal,

dinsel, geleneksel, ideolojik ilke, değer ve çıkar çatışmaları olsun, bu farklılıkların ve çatışmaların yok edilmesi üzerine değil, eşit ve özgür yarışma ortamında, farklılıkların uzlaştırılması üzerine kuruludur. Farklılıkları yok etmek üzerine kurulu tüm uğraşlar, despotizm olarak adlandırılmalıdır. Son tahlilde siyaset, sorunları yok etmek değil, çözmek sanatıdır.

İnsanın doğası üzerine yapılan tanımlamalar, aslında insanın tek boyutlu olarak, tek güdülü olarak, tek amaçlı olarak tanımlanamayacağını da göstermektedir. İnsan, tek bir dürtünün aracı olarak algılanamayacağı gibi, rasyonel veya irrasyonel bir tek belirleyici sebebin deterministik nedeni veya sonucu/ürünü olarak da ele alınamaz. İnsan; “çeşitli yoğunluk durumlarında oluşan sonuçların bileşiminden çok daha fazlasıdır” (Minoque). Bu yüzden, sonsuz sayıda insan davranış güdüsü, sonsuz sayıda insan ilişkilerinin kombinezonu olabilir. Asıl olan, siyasetin tüm insanları ortak bir üst aklın ürünü olan güdü ile tercihe zorlamaması, onların hayatını bir üstün/”iyi” doğa ile düzenlememesidir. Siyaset, insanların doğasını, doğasının iyileştirilmesini, geliştirilmesini düzenlemek üzerine değil, insan doğasının kendisini gerçekleştirmesinin önündeki engelleri kaldırmak ve gelişmesini kolaylaştıran şartları yaratmak üzerine kurulmalıdır. Tek gelişme yolu da bireyin kendi özgürlüğünü sadece kendisinin belirlemesi/planlamasıdır. Diğer tüm belirleyici/düzenleyici/planlayıcı siyasetler bireyin köleliğini geliştirir (Hayek). Bu planlayıcı politikaların amacı, yönü ve yöntemi ne olursa olsun, nereye olursa olsun. İnsanı “mutlu kılma” adına söylenen ve uygulanan tüm siyaset kurgulamaları, insanın “mutlu olma” hakkını gasp ettiği gibi, insanı, insan yapan sonsuz tercihler arasında karar verme iradesini sınırlandırır ve sonuçta “mutluluğu arama” özgürlüğünü yok eder. Siyaset; ne kadar farklı olursa olsun, insan doğasındaki sırrın belirlenmesi üzerinden değil, keşfedilmesi; yok edilmesi, tekleştirilmesi üzerinden değil de özgürleştirilmesi ve farklılıklara saygı duyulması üzerinden barışçı yollarla sürdürülmelidir. İnsan doğasındaki farklılıkları yok etmek, tekleştirmek ile insanı köleleştirmek, hatta öldürmek arasında hiçbir fark yoktur.

Siyasal kuramların içinde barındırdığı argümanların psikolojik boyutlarını ele almak ve insanın bu argümanlar içerisindeki yerini anlamlandırmak siyasetin tartışma alanlarındandır. Çünkü bireyin siyasal ve toplumsal alandaki rolü, ona yüklenen anlam ve değerle yakından ilgilidir. "Zoon politikan" olarak siyasal alana doğan insan, günümüzde "homo economicus"un tüm işlevlerini yerine getirme tarihini

yazmaktadır. Bu iki aktörün arasında siyaset tarihi boyunca birçok “insan” başrolü oynamıştır. Aslında, insana verilen bu rollerin temelinde, insanın doğasından yola çıkarak bir teorik düzlem belirlemekten ziyade, belirlenen siyasal sisteme uyumlulaştırılacak insan özelliklerini oluşturmak ve her kuramın kendi “siyasal insan”ını yaratmak kaygısı vardır. İnsan; kimi zaman siyasal iktidarın belirlediği bir yönetim “araç”ı; kimi zaman hiyerarşik toplumsal düzenin bir katmanının “parça”sı; kimi zaman kozmopolis bir siyasal iktidar alanının “yurttaş”ı; kimi zaman tanrının yeryüzü krallığının “kul”u; kimi zaman bir yeryüzü tanrısının “persona civitas”ı; kimi zaman dünyevi iktidar ilişkilerinin “laikus”u; kimi zaman “evrensel Aklın” kendini gerçekleştirdiği kişisel “akıl”ı; kimi zaman mutlak, kutsal, bir ve bütün olarak ilan edilen devlete itaatle görevlendirilmiş “köle”si; kimi zaman tüm toplumsal aklın temsilcisi “genel irade”nin buyruklarına teslim olan “özel irade”si; kimi zaman işbölümü, dayanışma ve bütünleşme amacı ile kurulmuş organizmik toplumsal veya siyasal bir bedenin homojen “hücre”lerinden birisi; kimi zaman kendisinden daha aşkın bir çıkarın veya amacın sembolü bir kolektivitenin “üye”si; kimi zaman “salt amaç”; kimi zaman tarihin tek yapıcı “kahraman”ı; kimi zaman tarihin ürünü bir “materyal”; kimi zaman faydasının maksimize etmek peşinde koşan “homo economicus”; kimi zaman diğer tüm insanların mukadderatını belirleyen ve “l’etat c’est moi” diyerek devletle özdeşleşen bir “karizma”; kimi zaman tüm siyasal ve toplumsal ilişkilerin ve hukukun kaynağı “birey” olarak sahne almıştır. Aslında, insana yüklenen tüm bu roller, “siyasal insan”ın içinde bulunduğu siyasal tarihin de sebep-sonuç ilişkileridir. “Siyasal insan”, amaç-araç skalasının her iki ucunu da görmüş, değer olarak mutlak amaçlılığın erdemlerine yükseldiği gibi, mutlak araçlılığın aşağılanmış “kişi”liğine de düşmüştür.

Siyaset, “siyasal insan”ın yol hikayesidir ve insanın siyasal mücadelesinde karşılaşacağı sorunları, insan açısından araştırmaya ve yol işaretlerinin insanın dünyasında doğurduğu etkileşimleri anlamaya çalışır. İnsan; içerisinde bulunduğu sosyal, siyasal ve ekonomik çevresi nedeniyle keşfedilmek yerine, belirlenmelerle de yüz yüze kalır. İnsan, kaderini yazmaya çalışan, oynayacağı rolleri düzenlemek isteyen başka insan veya kurumlarla karşılaşır. Siyaset de burada ortaya çıkarak, insanı “siyasal insan” yapan sürecin ne olduğunu araştırır. Siyaset; insanın, “siyasal insan” olmak mücadelesinde karşısına çıkan engelleyiciler ve destekleyicilerin onun üzerindeki etkisini inceler. Bu yüzden, her insan kadar “insan ol-

mak” mücadelesi, “siyasal insan” hikayesi olacaktır. Doğal olarak da her insan, kendi gerçekliğinin kültür ve davranış normları doğrultusunda hareket edeceği için birbirinden farklı “siyasal insan” davranışları ortaya çıkacaktır. Hatta bir insanın, siyasal insan olma sürecinde girdiği farklı ilişkiler ve roller gereği, davranış ve tutum değişiklikleri ortaya çıkacaktır. Çünkü insan; bir sayı değildir ki her toplama veya çıkarmada aynı sonucu versin; veya insan bir element değildir ki, her tepkimede aynı maddeyi oluştursun. İnsan, her tecrübeye, her ilişkide yeni bir ilke ve değer öğrenerek tepkimelere girer ve farklı sonuçlara neden olabilir. Hiçbir insan ve insan ilişkisi laboratuvar ortamında yaratılamaz, incelenemez. Bu yüzden, insanı, her iki hidrojen gördüğünde suyu oluşturan oksijen gibi değerlendirmemek gerekir. Siyaset ve siyasal ilişkiler, bireyin siyasal değişim ve gelişim skalasıdır ki, siyaset bu argüman üzerine kuruludur. Siyaset, bireylerin edindikleri bilgi, tecrübe, statü, rol, etkileme, etkilenme, kültür edinme, çatışma ve uyuşma gibi ilişkiler ağı içinde değişebileceği ve toplumun da bu değişiklik aracılığıyla dönüşebileceği karşılıklı etkileşim sürecinin dinamiklerini ele almaktadır. Bu yönüyle, siyaset; mutlak, genel ve evrensel kanunlar koyan; sebep-sonuç ilişkileri yaratan; bireysel, toplumsal ve siyasal deterministik ilkeler geliştiren; Ahmet’in röntgenini çekip Mehmet’e teşhis koyan bir “bilim” olarak ele almak yerine, insanın psikolojik önceliklerinden kaynaklanan davranışların siyasetteki etki alanını ve siyasetin de insan davranışlarına etkilediği ilişkiler dünyasının ipuçlarını bulmaya çalışan bir araştırma yöntemi olarak ele almak gerekir. İnsan; varlığını korumak, güvenlik içinde yaşamak, kendisini gerçekleştirmek, yaşam şartlarını iyileştirmek, duygu dünyasını tatmin etmek, iktidar arzusuna ulaşmak, özgürlüklerini kullanmak amacıyla içine doğduğu çevrenin gerçeklerini etkilemek ve değiştirmek ister. Çevre de bireyin bu amaçlarına ulaşması için ya ona hizmet eder ya da kendi belirlediği hayat standartlarını ve kültürünü dayatarak, ona engel olur. İnsanın ilk amacı, kendisinin günlük yaşam alanlarını belirleyen ve diğer kişilerle ilişkisini düzenleyen karar alım ve uygulamaları alanlarına katılmak ve onları etkilemektir. Her insanın birbirinden ayrı “gerçekliği” vardır. Ama bu gerçekliğin ortak bir yönelimi söz konusudur: kendini gerçekleştirmek, toplum ve siyaset içindeki yerini ve değerini keşfetmek.

İnsanın, "siyasal insan" olma mücadelesi bir süreçtir. İnsanın doğası, çıkarları, davranış kalıpları, değer yargıları, hayat ilkeleri bir kez kurulmaz, ilk ve son kez de kurulmaz. Kurulu bir ilkesellikten yola çıkarak da

insanın toplumsal ve siyasal mukadderatı belirlenemez. Çünkü insan, asla durağan olarak varlığını korumaz, devamlı olarak yeniden var olma mücadelesi verir ve kendini her "yeni" karşısında "yine"den yaratır. Süreklilik içinde olan da budur zaten. Siyaset de birey-toplum siyasal iktidar arasındaki ilişkilerin üzerine bina edildiği ilkeleri, kanunları, değerleri belirlemekten ziyade, olan ile olması gereken arasındaki ince çizgilerin ipuçlarını verir. Siyasetin, üzerine oturduğu o hassas çizgi (kıldan ince, kılıçtan keskin) ise, insanın asla belirlenmiş tek bir psikolojik dünyasının olmadığıdır. Her bir insan kadar psikolojik güdünün, her bir insan kadar siyasetin olabileceği gerçeği, siyasetin en önemli ilkesidir. Bu yüzden, tarih boyunca siyaset teorisyenleri ile siyasetçiler arasındaki teori-pratik açmazı sürüp gitmektedir. Siyasetin teorisi, gerçek hayatta, kitapta durduğu gibi durmamaktadır. Çünkü her siyasal ilke veya teori, karşı karşıya geldiği her bir insan psikolojisi içinde dönüşerek başkalaşır.

Siyaset, tek taraflı bir belirleyicinin bireyi ve toplumu şekillendirmesi üzerine kurulmaz. Siyasal iktidarın, bireysel ve toplumsal alana müdahil olması ile siyasetin en temel ilkesi olan, mücadele, muhalefet, diyalog, çatışma gibi süreçler yok olur. Siyaseti, siyaset yapan şey iktidarın varlığı değil, tam tersine muhalefetin varlığıdır. Bu yüzden, siyasal monolog üzerine işleyen etkileşim sistemleri siyaset değil olsa olsa despotizm olur. Siyaset, iktidar tarafından belirlenmiş ilişkiler ve kurallar dünyasının gölgesinde var olamaz. Siyaset, toplumsal ilişkileri kişisel eğilimlerin belirlediği, keyfi iktidarın yönlendirdiği, siyasal iktidarın kontrol edilemediği bir süreç değildir. Çünkü siyaset; olasılıklar arasında tercih yapmak, seçim yapmak, hatta her bir bireyin bizzat kendisinin bir olasılık olması/yaratabilmesi durumudur. Siyaset, taraf tutmaktır; tarafların olması ve kendi çıkarlarının gerçekleştirilmesi için ortak belirlenmiş yasalar içinde mücadele etmektir. Farklılıklar yoksa taraflar, taraflar yoksa siyaset de yok demektir. Tek taraflı belirlenen ilkeler, değerler, sistemler, ideolojiler kısaca tek tanımlı ve tek yönlü adalet kurgulaması siyasetin değil despotizmin göstergesidir. Siyaset, tek tek bireylerin hayat/adalet düzenlemesi olduğu, ama bu düzenlemelerin, asla diğer bireyleri ve toplumu düzenlemesinin aracı kılınmaması gerektiği konsensüsü üzerinde yaşar. Siyaset, farklı ve sonsuz sayıda adalet düzen(leme)lerinin tartışıldığı bir arenadır, tek bir düzenin dayatıldığı değil.

Siyaset, varlığını ve sürekliliğini, insanların farklı psikolojik gerçekle-
rinden almalıdır. Bu, her insana özgü ilişkiler ve kanunlar belirlenmesi-

ne değil, tam tersine, herkesin özgür ve eşit, genel, kişiselliklerden uzak haklara sahip olması ile mümkündür. Siyasetin konsensüs yaratıcı bu genel ilkeleri, sürekliliğini, farklı gerçekliklere uygun, ortak hak ve özgürlüklerin meşruiyet gücünden almalıdır. Siyaset, bireysel tercih ve özgürlük inancının sürekliliğine dayanmalıdır ve siyasal iradeye ve iktidar ilişkilerine aktif katılım ve değer gücü veren toplumsal rızadan başka bir şeyden “güç” almamalıdır. Siyasetin, bireysel tercihleri kendisiyle örtüş-türmesi ve siyasal kültürün üzerine oturduğu farklılıkları ve insanların psikolojik güdülerinin çatışmasını yok etmeye çalışması despotizmin doğması demektir. Örneğin: insanın korku doğası üzerine kurulu bir siyasal düzen; güvenlik kaygısı, güç gösterisi ve teyakkuз sendromu içerisinde insanın özgürlük doğasını yok eder; kendini topluma adamak doğası üzerine kurulu bir siyaset; kamu yararı, toplumsal menfaatler, ulusal çıkar müphemlikleri arasında insanın kendini gerçekleştirme doğasına hayat hakkı tanımaz.

Tarihsel ve literatür açısından siyasetin kendisiyle tanımlandığı veya karşılaştırıldığı iki sorunlu alan vardır: Bilim ve ahlâk. Aristo, siyaset için “bilimlerin efendisi” demektedir. O’na göre siyaset, sürekli değişimin getirdiği bilgi ve tecrübe ışığında kendi yolunu kendi çizebilen insanın “zoon politikon” doğasının gerçekleştirilme alanıdır. İnsan hangi güdüyle donanmış olursa olsun yaşamının tek amacı vardır der Aristo: mutluluğu aramak. Mutluluğun tek yolu da bilgi ile kazanılacak erdemliliklerdir ki, o da ancak; bilgeliğe sahip olmak, arzuları eğitmek, istekleri olgunlaştırmak, istekleri ve eylemleri arasında dengeli davranmak ile elde edilir. Bu da her insanın toplumdaki rolünü ölçülülük içerisinde bilmesi ile mümkündür. Efendi ise, emir vermeyi; köle ise, emirlere itaat etmeyi kabullenmesine bağlıdır. Kimi insan doğası efendi olmaya, kimisi ise köle olmaya sevk eder insanı. Aristo’nun bu anlayışı siyaseti “bilimlerin efendisi” olmaktan çıkarıp “efendilerin bilimi” haline dönüştürmüştür. Siyasetin bir bilim olarak kabul edilmesi de zaten başlı başına bir ideolojik tutum içermektedir. Bu anlayış ile siyaset kendine efendi arayan kölelerle, kendine köle arayan efendilerin bulunduğu bir insan pazarı olarak işlev görmüştür.

Siyasetin ne olduğuna dair yüzlerce tanımlama arasında yer alan tüm ideolojik ve ahlâkî değerler, hayatın tek gerçeği olan insanın ihtiraslarının yüzlerce çeşitlilikte sahne alması karşısında yok olup gitmeye mahkumdur. Morley’in ifade ettiği gibi siyaset ile ahlâkî birbirine karıştıranlar da birbirinden ayıranlar da ikisinden de bir şey anlamamışlar demektir.

Siyasete ne ideal bir ahlâkî ilişkiler dünyası ve bilimsel tanımlama ve uygulama alanı olarak ne de tamamen ahlâk ve bilimsellikten uzak bir yaşam alanı veya bir mücadele yöntemi olarak bakmak gerekir. Siyasetin tek aktörü ve tek figüranı, tek amacı ve tek aracı olan insanı, insanın doğasını ve doğasındaki gerçekleri göz ardı ederek mükemmel bir hayat ve siyaset kurgulaması her şeyden önce insana ve siyasete ihanet olacaktır. İster ahlâkî veya ahlâk dışı, ister bilimsel veya bilim dışı kabul edilsin siyasetin insanlığın en büyük “kendini gerçekleştirme alanı” olduğu bir gerçektir. Bir yarısıyla bencil diğer yarısıyla fedakâr, bir yarısıyla hesapçı diğer yarısıyla diğergam, bir yarısıyla korkak diğer yarısıyla cesur, bir yarısıyla muhteris diğer yarısıyla rasyonel olan insanın “amaca ulaşmak için kullandığı bir var oluş mücadelesi” olan siyaset insanın doğasındaki bu zaaflar-erdemler, idealler-gerçekler ve eksiklikler-yetenekler arasındaki bir “savaş”tır. Savaşın galibi de her zaman barıştır.

İnsanın ve siyasetin niçinliğine ve nasıllığına yönelik yapılan tüm tanımlamalar, aslında bu değerlerin tek boyutlu, tek güdülü, tek amaçlı olarak tanımlanamayacağını da göstermektedir. Nasıl ki, insan, tek bir dürtünün aracı olarak algılanamayacağı, rasyonel veya irrasyonel bir tek belirleyici sebebin deterministik nedeni veya sonucu/ürünü olarak değerlendirilemeyeceği gibi; siyaset de tüm insanları ortak bir üst aklın ürünü mükemmel bir ahlâkî düzen veya bilimsel ilkeler sistemi ile şekillendirmeye zorlanamaz. Siyaset, insanların doğasını, doğasının iyileştirilmesini, geliştirilmesini düzenlemek üzerine değil, insan doğasının kendisini gerçekleştirmesinin önündeki engelleri kaldırmak ve gelişmesini kolaylaştıran şartları yaratmak üzerine kurulu olmalıdır. Siyaset; ne kadar farklı olursa olsun, insan doğasındaki sırrın belirlenmesi üzerinden değil, keşfedilmesi; yok edilmesi, tekleştirilmesi üzerinden değil de özgürleştirilmesi ve farklılıklara saygı duyulması üzerinden sürdürülür. İnsan doğasındaki farklılıkları yok etmek veya tekleştirmek ile insanı köleleştirmek veya öldürmek arasında hiçbir fark yoktur. Siyaseti insan ilişkilerinin merkezi- ne oturtan değer de insanın kendini tarih, toplum ve siyasa içerisinde var kılma mücadelesinin en önemli yöntemi olması ve “insanların farklılıklarının farkında olarak kendilerini gerçekleştirme zemini” yaratmasıdır.

Siyasetin bireysel yaşam alanı, iktidar hırısıdır. Çünkü sadece siyaset, insanın kendini ölümün ve yokluğun elinden kurtarıp tarihin ve ölümsüzlüğün eline teslim etmesi imkânını verir. İktidar hırısı, insanı insan yapan tek ontolojik değerdir. İktidar hırısını besleyen iki ilke vardır:

her ne pahasına olursa olsun iktidarı ele geçirmek ve her ne pahasına olursa olsun iktidarı muhafaza etmek. Bu yolda insanın doğasını üç güdü düzenler: insanın, diğer insanlardan korunmak mücadelesi; insanın kendini diğer insanlarla paylaşmak tutkusunu; insanın, kendini diğer “insan”lıklara karşı ve rağmen gerçekleştirmek ihtirası. Bu yüzden, siyaset; olasılıklar arasında tercih yapmak, seçim yapmak, hatta her bir bireyin bizzat kendisinin bir olasılık olması/yaratabilmesi durumudur. Siyaset; her bir insanın veya tarafın siyasetin niçinliğinin ve nasıllığının ne olduğuna ilişkin sonsuz çözüm anlaşmazlığıdır. Monnet’in belirttiği gibi siyasetin asli amacı da zaten “sorun çözme sanatıdır”.

Siyaset, zamanı ve zamanın ürünü olan değişimi yönetme sanatıdır. Zamanın, mekanın, insanların, toplumların ve tarihin değişebilir olduğunu ama değişimin nasıllığının asla öngörülemez olduğunu bilmek siyasetin ilk kuralıdır. Bu yüzden, siyaset hayatı diye bir şey yoktur, siyaset zaten hayattır. Her siyasetin bir amacı olmayabilir ama, her amacın bir siyaseti mutlaka olur. Bu yüzden siyaset, sürdürülebilir iktidar hırsı ve sürdürülebilir siyasal amaçlıktır. Siyaset, çatışma ve uzlaşma oyunudur. Kiminle, niçin, ne zaman, nerede, nasıl çatışacağını veya uzlaşacağını bilmeyenler devamlı kaybetmeye mahkumdur. Çatışma zamanında uzlaşma, uzlaşma zamanında çatışma rollerine girenler, çatışmayı kazanabilirler ama siyaseti kaybederler. Siyaseti, sürdürülebilir sorun yaratma ve yönetme sanatı kılan şey de işte bu çatışma ve uzlaşma oyunudur.

Siyaset, gerçek olan tek sanat, gerçekleşebilir tek ideal, doğrulanabilir tek bilimdir. Aristo’nun dediği gibi, insanı diğer canlılardan ayıran tek değerdir siyaset. Siyaset, akıl, ruh ve ihtiras dengesini düzenleyen, sınırsız arzu ve idealleri küçük bir koltuğa sığdırabilen tek etkinliklerdir. Gerçekçi olup, imkânsız isteyip mümkün ulaşılabilir tek hayat alanıdır siyaset. “Her şeyin mümkün olduğu” tek mücadele alanı siyasettir. İnsanların hiçbir yerde ve hiçbir şeyde tatmin edilemeyecek tutkularının teskin edildiği tek alandır siyaset. Siyaset, insanın kendini Tanrı gibi hissettiği ve iktidarı ile el öptürdüğü, boyun eğdirdiği, kurban kestirdiği, ödüllendirdiği, cezalandırdığı, aşağıladığı, yücelttiği tek imkândır. Ölümsüzlüğü arayan insanların kendilerini buldukları tek alan siyasettir. İnsan, ancak tarihe mal olursa, kamusala ortak olursa, diğer insanların kaderine yön verirse, yargılanamaz, dokunulamaz, sorgulanamaz olursa ölümsüz olur. Bunu da insanlara bahşeden tek şey siyasettir. Si-

yasetten başka, insanların mukadderatını belirleyip kaderine hükmetmeye muktedir kadiri mutlak bir kudretin iktidarını içinde barındıran başka bir kavram yoktur. Bu yüzden Weber'in de belirttiği gibi "insanlar ya siyaset için yaşar ya da siyaset sayesinde yaşarlar".

Siyaset nasıl ki bilimsel bir etkinlik değilse aynı şekilde bir ahlâk mücadelesi de değildir. Çünkü bu yol "niçinlik" yolu değil "nasıllık" yoludur. Siyasetin kendine özgü bir ahlâkî paradigması vardır ve ancak bu paradigmanın kuralları ile anlaşılabilir, yargılanabilir. Siyaset, kendi ahlâkını kendi içinde barındırır ve bu ahlâkî sadece kendisine teslim olanlara açar. Siyaset kadar kendi üstün ahlâkî meziyetlerini yücelten ve besleyen başka bir paradigma yoktur. Çünkü siyaset kendi koyduğu bu ahlâkî ilkelere uymayanları herkesten önce kendisi cezalandırır. Bu, siyasetin oto kontrol ve ahlâkî muhasebe fonksiyonudur. Siyasetin, tıpkı ahlâkın olduğu gibi kendine has erdemleri vardır. Bu erdemler ancak siyaset paradigması içerisinde anlamlı, doğru ve gerçektir. Siyaseti başka paradigmaların ahlâkî erdem değerleriyle kıyaslamak, karşılaştırmak yanlış olur. Ahlâk paradigması içindeki dürüstlük, doğruluk, adalet, hakkaniyet, hoşgörü, kendini feda, uyumluluk, diğergamlık, itaat gibi erdemlerin siyaset paradigmasında karşılıkları pragmatizm, popülizm, oportünizm, konformizm, ihtiras, kendini gerçekleştirme, tutku, hile, entrika, başarı, egoizm, zeka, iktidar hırsı gibi erdemlerdir. İnsanı, en yüce insani değer dünyasında yükselten ilkeler de bunlardır. Diğer tüm ahlâkî paradigmalar Nirvana'ya yükselmenin yollarını araştırmak için uğraşır. Oysa siyaset, Nirvana'nın ta kendisidir.

Unutulmamalıdır ki; insanın doğasının keşfedilmesi, insanı değiştirmedir; toplumsal yapılanmanın derinliklerinde yatan sırrın keşfi de toplumu değiştirmedir (Akal) ve siyasetin, mutlak kanunları, genel geçer teorileri ve insan psikolojisinin sayısal veriler ışığında "bilimsel" olarak yeniden düzenlenmesi de siyaseti ve iktidar ilişkilerini değiştirmeyecektir. Siyaset, insanların doğasını, doğasının iyileştirilmesini, geliştirilmesini düzenlemek üzerine değil, insan doğasının kendisini gerçekleştirmesinin önündeki engelleri kaldırmak ve gelişmesini kolaylaştıran şartları yaratmak üzerine kurulmalıdır. Asıl olan, insanı, siyaseti veya dünyayı tek boyutlu bir düzen ve kurgu içerisinde planlamak, düzenlemek veya yorumlamak değil, tüm bunlardaki zaaf ve eksiklikleri gerçekleştirebilir ve sürdürülebilir değerler olarak kabul edip, siyasal sürecin içerisinde gelişmelerini kolaylaştıran şartları yaratmaktır. Tek gelişme

yolu da insanın doğasındaki tutku ve ihtirasların siyasetin ve hayatın tek kaynağı ve gerçeği olarak kabul edilmesidir. Siyaset; ister insanların doğalarından gelen farklılıklar, tercihler ve taraflılıklar, isterse toplumsal, sınıfsal, dinsel, geleneksel, ideolojik ilke, değer ve çıkar çatışmaları olsun, bu farklılıkların ve çatışmaların yok edilmesi üzerine değil, eşit ve özgür yarışma ortamında, farklılıkların kendini gerçekleştirme arzusunun ifadesi üzerine kuruludur. İnsana, siyasete ve hayata dair farklılıkları yok etmek üzerine kurulu tüm anlayış ve uğraşlar siyaset dışıdır. Son tahlilde siyaset, sorunları yok etmek değil, çözmek sanattır. Tek siyaset yolu da insanın kendi doğasını ve doğasından kaynaklanan özgürlüklerine sadece kendisinin belirlemesi ve düzenlemesidir. Diğer tüm belirleyici ve düzenleyici siyasetler insanın köleliğini geliştirir. Bu yüzden, “siyasal insan” olmak süreci, bir ucunda özgürlük, diğer ucunda da kölelik olan bir yoldur. Bu yolda insan iki tercihle yüz yüzedir: OLMAK YA DA OLMAMAK.

Siyaset Bilimi kitaplarının temel amacı da “olmak ya da olmamak” arasında tercihe zorlanan siyasal insanlara “olmak” yönünde bilgi birikimi ve donanımı kazandırmaktır. Bir atı kontrol etmek ve yönetmek anlamında kendi kader atına hükmedecek bir “Siyaset” bilgisi; insanlar ve kurumlar arasındaki ilişkileri “İktidar ve Meşruiyet” bağlamında kavrayacak bir akıl inşası; siyasa ve siyasal ilişkilerin en üst iktidar formu olan “Devlet” için ve içinde olanları keşfedecek bir kültür donanımı; birey-toplum-devlet ilişkilerini düzenleyen “Siyasal İdeolojiler”in amaç ve araçlar dünyasını; yöneten-yönetilen ilişkileri bağlamında “Siyasal Sistemler”in nasıl kurulup geliştiğini ve kendilerini nasıl ve niçin kurguladıklarını; bu siyasal sistem kurgulamaları içerisinde “Demokrasi”nin bir ideal veya gerçek olarak nerede, nasıl ve niçin konumlandığını; siyasetin içinde yaşadığı “politik kültür”ün doğurduğu farklı siyasal eğilim, kuram ve kurumları; demokratik bir düzenin olmazsa olmazı olan “İnsan Hakları” konusunun içeriğini, temel değerlerini, korunması ve “insanlık medeniyetinin” en kıymetli ürünlerinden biri olarak demokrasi ve politik kültür içindeki yerini; politik kültürün ve insan hakları mücadelesinin siyasal sisteme yansımalarının vazgeçilmez unsurları olarak sahne alan “Sivil Toplum, Siyasal Partiler, Katılım, Seçimler ve Kamuoyu” olgularının tarihsel ve siyasal gerçeklik olarak ne denli etkin ve verimli kullanılabileceğini; siyasal bir iktidar formu ve örgütlü bir organizmik güce ve ihtişama dönüşen “Bürokrasi”nin tüm bu ilişki

ve değişim süreci içerisinde hangi gerçekliğe tekabül ettiğini; siyaset aracılığıyla tarih yazılırken tarihin en önemli aktörü olarak "Ulusların ve Milliyetçilikler" in ne yapacağını ve artık günümüzde devletlerin sınırlarının çok ötesine geçen, devletler ve uluslararası ilişkilerin yeni aktörleri arasındaki "Küresel Siyaseti", ilişkileri, kurumları, süreçleri ve temel kavramları bilmeksizin siyasal insan olmak imkânsızdır.

Bu editoryal kitap, siyasetin en önemli sorun ve çözüm kaynaklarını ve konularını içeren yukarıdaki on üç başlık altındaki konuları incelemektedir. Gerek dünya gerekse ülkemizdeki siyasal tartışmaların da merkezi sorunsalını oluşturan bu konular ülkemizde kendi alanlarının en yetkin isimleri tarafından kaleme alınarak analiz edilmiştir. Aynı zamanda üniversitelerimizde "Siyaset" dersi olarak okutulan konuların da yer aldığı ve bu nedenle kısa ve özlü bir anlatımın esas alındığı bu eser kendi alanında da çok önemli bir eksikliği ve boşluğu doldurma iddiasındadır. Bu eserin, başta siyaset öğrencileri olmak üzere siyaseti bir hayat mücadelesi olarak algılayan ve yaşayan, bu nedenle de evrene, hayata ve insana dair söz söyleme hakkı arayan tüm siyasal insanlara "olmak" yönünde katkı sağlamasını umut etmekteyim.

Prof. Dr. Halis Çetin

2024

1

SİYASET

Fatih Ertugay

Siyaset en temel beşeri faaliyet ve uğraş alanlarından biridir. İki insanın bir araya gelerek toplumsal yaşamın temellerini attıkları günden beri, yani tarihin başlangıcından beri bu özelliğini sürdürmektedir. Geçen süre içinde yeni biçimler ve anlamlar kazanmış; kimi zaman horlanmış, kimi zaman da baş tacı edilmiştir. Olduğu gibi kalmamış ama her zaman geçerliliğini korumuş ve sürdürmüştür. “Her şey ya da hemen hemen her şey kısmen siyasaldır ve hiçbir şey ya da hemen hemen hiçbir şey tümüyle siyasal değildir” diyen Duverger de aslında siyasetin bu her yer-deliliğine ve her zamanlığına vurgu yapmaktadır (Duverger, 1995: 18).

Siyasetin bu her zaman diliminde ve dünyanın her yerinde karşılaşılan evrensel bir olgu olması gerçeği, insanlar arasındaki farklılıkların da evrensel bir gerçek olmasında yatmaktadır. İnsanların bütün farklılıklardan arınarak veya arındırılarak mutlak anlamda eşit kılındığı insanlık tarihi boyunca görülmediğine ve bundan sonra da böyle bir şey olmasını beklemek için bir sebep olmadığına göre siyaset var olmaya devam edecektir.

Siyasetin evrenselliği sadece onun her zaman diliminde ve her toplumda geçerli olmasından ileri gelmez. “Her siyasetin bir amacı olmayabilir, ama her amacın bir siyaseti mutlaka olur” (Çetin, 2007: 4), sözünün de hatırlattığı gibi amaçlı her türlü insan faaliyeti, söz konusu amaca ulaşmak için mutlaka bir ölçüde siyaset gerektirir ve bu yönüyle siyaset, tüm eksikliklerine rağmen, insanın kendisini, tarih, toplum ve siyasa içerisinde var kılma mücadelesinin en önemli yöntemi (Çetin, 2007: 2) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geçmişle, bugünle ve gelecekle ilgili olan siyaset, aynı zamanda “biz”le de ilgilidir. Siyaset insanın toplumsallığının en önemli yönüdür ve insanın kendi küçük dünyasında yapıp ettiklerinin dışında kendisini etkileyen en birincil ve en önemli gerçeklik alanıdır. Bu nedenle siyasetin ne olduğu ve olmadığı, neyle ilgili olduğu veya olmadığı, hangi beşeri faaliyetlerin bu kapsama girdiği gibi konular hakkında bilgi sahibi olmak,

kişiyi kendini olayların akışına kaptırmaktan bir ölçüde kurtaracaktır. Ancak unutmamak gerekir ki, “siyaset, kalın tahtaları delmek gibi güç ve yavaş ilerleyen bir uğraştır. Hem tutku ister hem de geniş görüşlülük” (Weber, 1993: 125). Bu nedenle siyaseti kavramak için önce o sabrı göstermek gerekecektir.

A. KAVRAM OLARAK SİYASET

Doğu ve Batı düşünce geleneklerinde kimi benzer algılama ve kavrayış biçimleri gösterse de siyaset farklı tanımlanmış ve farklı çağrışımlar yapan kavramlarla ifade edilmiştir. Kavram, Türkçede *siyaset* ve *politika* kelimeleri ile ifade edilmesine rağmen, her iki kelime etimolojik kökeni ve dolayısı ile yüklü oldukları anlamları bakımından farklılaşmaktadır.

Politika (politics), Yunanca bir sözcük olan ve “kent devleti” olarak adlandırılan “polis”ten türemiştir. Devletten daha kapsamlı bir kuruluş olarak nitelendirilen *polis*, yalnızca toplumsal ve siyasal bir örgütleniş biçimi değil, askeri ve ekonomik bir bütünü de ifade ediyordu. Kutsallığı içeren polis, Tanrıların Yunanlara bağışladığı çok değerli bir armağan olarak kabul ediliyor ve bu yönüyle polis düzenini bozmak, Tanrılara karşı gelmekle eş anlam taşıyordu. Ayrıca her Yunan, kendini öncelikle bir yurttaş (polites) olarak algıladığından, yaşamı polis gerçeği ile koşullandırılmıştı; başka bir anlatımla o, polis dışında hiçbir şeydi (Ağaoğulları, 2006: 11, 16). Böyle bir toplulukta, yurttaşların kentin ortak işleri ile ilgilenmeleri hem bir hak ve hem de bir ödev olarak kabul edilmekteydi. Dolayısı ile kelime kökeni olarak politika, kent devleti polis ile ilgili işler anlamına gelmekteydi (Türköne, 2007: 4).

Günümüzde ise siyaset kelimesinin karşılığı olarak Batı dillerinde kullanılan iki farklı kelime/kavram vardır: politics ve policy. Türkçede de her iki kavram farklı kelimelerle karşılanmaktadır, politics karşılığı olarak *siyaset* kullanılırken, policy karşılığı olarak da *siyasa* kelimesi kullanılmaktadır.

Arapçadan Türkçeye geçen bir kelime olan siyaset, kelime kökeni olarak, eski Arap toplumlarında atların ve develerin terbiye edilmesi ve yetiştirilmesi anlamında kullanılmıştır. At bakıcısı olan *seyis* de aynı kökten gelmektedir. Daha sonraları birine bakmak, yetiştirmek, terbiye etmek, yönetmek anlamlarını kazanan siyaset kelimesi sonraki zamanlarda şehirlerin ve insanların yönetimi anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Bu anlamı ile insanların ve şehirlerin refahını artırmak için

Polis: Polis milattan önce sekizinci yüzyıldan birinci yüzyıla kadar Yunanistan'ın bazı kesimlerinde var olmuş olan siyasal, sosyal, ekonomik ve dinsel bir organizasyon biçimidir. Polis, vatandaşlık nosyonu etrafında toplanmış karmaşık hiyerarşik bir toplumdur. Polis genelde bir tepenin üzerinde bulunan bir kale (akropol) ve bir agora (ticaret meydanı) etrafında gelişir.

Yönetim işlevi şehir merkezinden yürütülür, ancak vatandaşlar şehrin içinde veya ona ait civar topraklarda yaşırdı.

belirli bir yöntemle onları yönetmenin sanatını ifade etmiştir (Dursun, 2002: 25). Türk-İslam geleneğinde ise siyaset kelimesi, devlet yönetme sanatının yanı sıra devlete karşı işlenen suçlara verilen veya kamu düzenini sürdürmek için verilen cezaları da ifade etmiştir (Türköne, 2007: 5). Siyasa ise, Batı dillerindeki *policy* kelimesi anlamında kullanılan ve bir anlayış, bir eylem programını ya da bir kişinin, grubun ya da hükümetin eylemlerini ifade eden bir kavramdır (Çam, 1975: 29). Belirli bir alandaki uygulama ve eylemlere işaret eden siyasa, bir toplum, bir dernek ya da herhangi bir grup için değerlerin ne şekilde dağıtılacağını belirleyen karar ve faaliyetleri anlatmaktadır (Tekeli, 1976: 134).

Bugünkü kullanımda, literatürde siyaset ve siyasa kelimeleri yukarıdaki ayrıma uygun olarak kullanılmakta iken, günlük dilde siyaset kelimesi çoğu zaman siyasa kavramı ile ifade edilmesi gereken durum ve olayları anlatmak için de kullanılmaktadır. Ayrıca Batı kökenli olup da siyaset kelimesinin karşılığı olan politika (politics) kelimesi de aynı şekilde yanlış olarak siyasa (policy) yerine kullanılabilir.

B. SİYASETİN ANLAMI VE ALANI

Siyasetle ilgili konuşulurken genellikle onun değişik yönlerine vurgu yapılır. Ama bütün bu ele alışıların hemen hepsinde ortak olan yan, siyasetin insan doğasının ve insanın en insani yönünün bir yansıması olduğudur.

İnsanlar hırsları ve tutkuları ile hayata dair çeşitli beklentileri nedeniyle birbirleriyle uyumsuzluk halindedirler ve nasıl yaşamaları gerektiği konusunda uyum içinde değillerdir. Aynı zamanda bu nedenlerle ortaya çıkacak sorunların nasıl çözüme kavuşturulacağı konusunda da hemfikir değillerdir. Voltaire bu durumun siyasetle olan ilişkisine şu sözlerle işaret etmiş-

İnsan Doğası:

Platon'dan Marx ve Freud'a, Yahudilikten Hristiyanlığa kadar pek çok düşünür ve birçok din, insanın tamamen özgür bir iradeyle mi yoksa belirli bir belirlenimle mi hareket ettiğini tartışmışlardır.

İkincisini iddia edenlere göre, insanın doğuştan gelen değişmez (ya da kısmen değişebilir) bir doğası vardır ve insanın yapıp ettikleri bu doğaya göre şekillenir. Totaliter ve otoriter sistemler insanın kötü doğasına vurgu yaparken, demokratik ve özgürlükçü sistemler onun iyi doğasına göndermede bulunurlar.

tir, “mükemmel bir hükümet asla var olamaz; çünkü insanların tutkuları, hırsları vardır. Şayet insanların tutkuları, hırsları olmasaydı o zaman da hükümete gerek kalmazdı”. Tüm bu anlaşmazlıklar üzerine kurulu olan siyaset, öncelikle sosyal bir faaliyettir; her zaman en az iki tarafı ve muhatabı vardır. Örneğin Robinson Crusoe tek başına basit bir ekonomi ve sanat geliştirebilirken, asla siyaset yapamaz. Ancak ne zaman ki başka bir insan, Cuma ortaya çıkar, siyaset de ancak o zaman başlar (Heywood, 2007: 1).

Her ne kadar siyaset Cuma'nın ortaya çıkması ile başlasa da yukarıda ifade edildiği üzere bunu ortaya çıkaran sadece ikinci bir kişinin varlığı değil, aynı zamanda bu kişiler

arasındaki uyumsuzluklar ve eşit olmayan ilişki biçimleridir. Fakat burada bir diğer soru akla gelmektedir. İnsanlar arasındaki farklı yönleri bulunan karşılıklı sosyal bir etkileşimi *siyasi* yapan nedir? Başka bir anlatımla *siyasi* olanı *sosyal* olandan ayıran nedir? Burada dile getirilebilecek ilk şey, uyumsuzluklar ve eşit olmayan ilişki biçimlerinin olduğu bir durumda bir arada yaşamının ancak ortak kurallar geliştirmeye bağlı olduğu, ortak kurallar oluşturulduktan sonra da arlık onu uygulayacak bir otoriteye gereksinim olacağıdır. Böylece siyasetle ilgili olarak ortaya çıkan ilk kavram, kendi isteği ve iradesini başkası üzerinde gerçekleştirme/yürütme anlamında iktidar olmaktadır. İktidarın da buyurma ve itaat şeklinde iki yönü olduğu ve bunun da bizi iktidar ilişkileri kavramı-

Robinson Crusoe: Daniel Defoe'nun ilk basımı 1719 yılında yapılan kitabıdır. Kitap İngiltere'de yaşayan Alman asıllı orta halli bir ailenin en küçük oğlu olan Robinson Kreutzner'in dünyayı gezme hayalleri ile çıktığı yolculukları ve bu sırada karşılaştığı olayları anlatır. Robinson Crusoe son üç yılı hariç 28 yılını ıssız bir adada yalnız geçirir. Robinson adadaki son yıllarını Cuma adında bir yerliyle paylaşır.